

CEFTA SPORAZUM 2006

Tamara Kukić

2019/200012

UVOD

- ▶ Sporazum o izmeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini CEFTA 2006 je potpisan 19. decembra 2006. godine, od strane Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Hrvatske Makedonije, Moldavije, Crne Gore, Rumunije, Srbije i UNMIK/Kosova. Rumunija i Bugarska su 2007. godine postale članice Evropske unije, te su istupile iz CEFTA. Hrvatska je 1. jula 2013. godine, takođe, postala 28. članica EU, čime je istupila iz Sporazuma CEFTA 2006.
- ▶ Ideja o jedinstvenom multilateralnom sporazumu o slobodnoj trgovini došla je kao očekivan sled nakon uspostavljanja zone slobodne trgovine u regionu jugoistočne Evrope (JIE) koji se zasnivao na Memorandumu o liberalizaciji i olakšicama u trgovini, potpisanim 27. juna 2001. godine u Briselu, u okviru Pakta stabilnosti JIE.

- ▶ Usled problema u primeni sporazuma od strane carinskih organa zemalja u regionu (bilo je problematično administrirati tako veliki broj sporazuma; nepoštovanje sporazuma od strane nekih zemalja i slično), došlo se na ideju da se mreža bilateralnih trgovinskih sporazuma zameni jedinstvenim Sporazumom o slobodnoj trgovini u Jugoistočnoj Evropi. Hrvatska je predložila da se ovaj sporazum podvede pod već postojeći Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini - CEFTA.

Pošto većina zemalja Jugoistočne Evrope nije ispunjavala uslove propisane Deklaracijom iz Poznana za prijem u CEFTA-u, u Zagrebu je 2005. godine usvojena nova Deklaracija za uslove prijema u CEFTA-u - Zagrebačka deklaracija, koja redefiniše (odnosno ublažava) uslove prijema u **novu CEFTA-u**:

1. Potpisivanje sporazuma o slobodnoj trgovini sa tadašnjim članicama CEFTA
2. Zaključenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruženju sa EU
3. Članstvo ili posvećenost članstvu u Svetskoj trgovinskoj organizaciji posvećenost članstvu STO podrazumeva da se zemlja nalazi u procesu pristupanja, odnosno da je spremna da poštuje pravila ove organizacije)

Implementacija Sporazuma **CEFTA 2006** je počela tokom 2007. godine, nakon njegove ratifikacije. Srbija je ratifikovala Sporazum 25.09.2007. nakon čega je otpočela njegovu punu primenu.

- ▶ **Osnovni ciljevi CEFTA 2006 Sporazuma su:**
- ▶ povećanje obima međunarodne trgovine i investicija
- ▶ dalja liberalizacija i olakšanje trgovine
- ▶ povećanje stepena harmonizacije i transparentnosti,
- ▶ jačanje regionalne saradnje
- ▶ podrška vladama u administriranju trgovine i trgovinskih režima.

ODLIKE SPORAZUMA CEFTA 2006

- ▶ CEFTA 2006 sporazum je zamenio mrežu od 32 bilateralna sporazuma o slobodnoj trgovini u regionu JIE, koji su bili u primeni od 2001. godine i koji su doprineli liberalizaciji i olakšanju uslova trgovine. On predstavlja izmenjenu i modernizovanu verziju ranijeg CEFTA sporazuma koji su primenjivale zemlje centralne Evrope.

Najvažnije novine Sporazuma CEFTA 2006 u odnosu na ranije bilateralne sporazume:

- ▶ mogućnost primene dijagonalne kumulacije porekla robe,
- ▶ uvođenje postupne liberalizacije trgovine uslugama,
- ▶ obaveza izjednačavanja uslova investiranja u Regionu, putem primene pravila STO i obezbeđivanjem jednakog tretmana domaćih i investitora iz regiona,
- ▶ postepeno otvaranje tržišta javnih nabavki i jednak tretman domaćih i dobavljača iz zemalja u Regionu,
- ▶ obezbeđenje zaštite prava intelektualne svojine u skladu sa međunarodnim standardima,
- ▶ efikasan mehanizam za rešavanje sporova do kojih dolazi u primeni Sporazuma,
- ▶ obaveza pridržavanja pravila STO, bez obzira da li je zemlja članica ili nije.

TRGOVINSKI REŽIM U CEFTA

- ▶ Od stupanja na snagu Sporazuma CEFTA 2006 Srbija, Albanija, BiH, Hrvatska, Crna Gora, primenjuju bescarinski režim za sve industrijske proizvode poreklom iz potpisnica, dok su Makedonija, Moldavija i UNMIK/Kosovo, za deo proizvoda koji nisu liberalizovani na dan stupanja na snagu Sporazuma, postepeno smanjivale i ukinule uvozne carine u tranzicionom periodu, do 31. decembra 2008. godine.
- ▶ Nakon tog datuma trgovina industrijskim proizvodima je potpuno liberalizovana, odnosno carinske dažbine se ne plaćaju na industrijske proizvode poreklom iz CEFTA potpisnica.

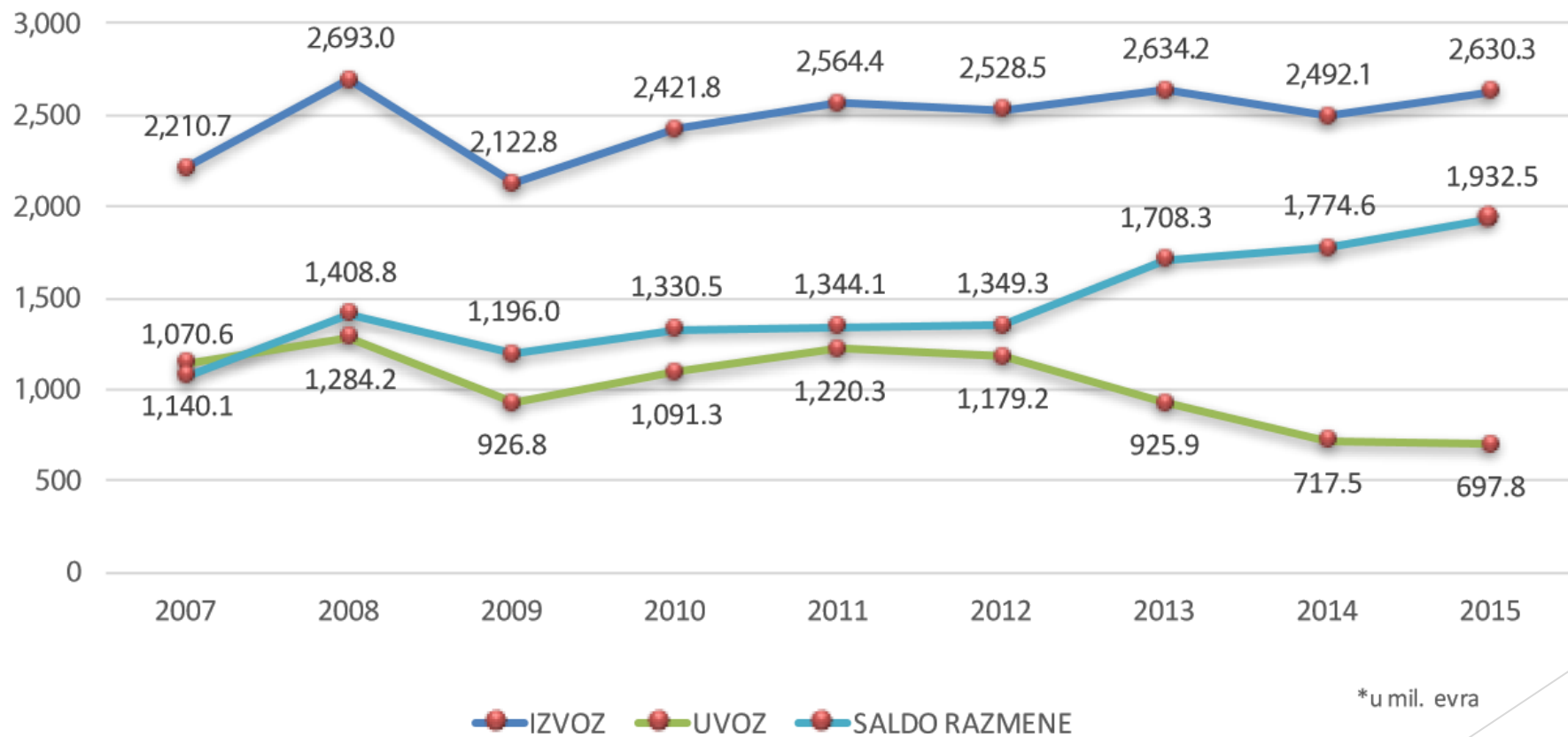
- ▶ Srbija je prihvatila da posluje po pravilima EU i STO i pre pune primene Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, odnosno pristupanja STO. Kao i ostale članice CEFTA, Srbija je u predviđenom roku u potpunosti liberalizovala trgovinu industrijskim proizvodima. Potpuna liberalizacija poljoprivrednih proizvoda primenjivala se sa svim članicama osim sa Hrvatskom. Liberalizacija trgovine poljoprivrednim proizvodima sa Hrvatskom, koja je primenjivana od decembra 2011. godine, podrazumevala je bescarinsku trgovinu većinom poljoprivrednih proizvoda, osim onim čije su kvote povećane 200%, a carine u okviru kvote svedene na nulu.

PRIVREDNA SARADNJA SRBIJE SA CEFTA REGIONOM

- ▶ Ukupna robna razmena između Srbije i CEFTA potpisnica u 2015. godini iznosila je 3,33 mlrd. eur i beleži povećanje od 3,7% u odnosu na 2014. godinu.
- ▶ Izvoz u potpisnice CEFTA iznosio je 2,63 mlrd. eur, što je za 5,5% više u odnosu na 2014. godinu. Uvoz iz potpisnica CEFTA je smanjen za 2,7% u odnosu na prethodnu godinu i iznosio je 697,8 mln. eur. Suficit u robnoj razmeni iznosio je 1,9 mlrd. eur.
- ▶ Ukupna robna razmena Srbije i CEFTA potpisnica u periodu januar-novembar 2016. godine iznosila je 3,23 mlrd. eur i beleži povećanje od 6,1% u odnosu na isti period 2015. godine. Izvoz u potpisnice CEFTA iznosio je 2,59 mlrd. eur, što je za 7,6% više u odnosu na 2015. godinu. Uvoz iz potpisnica CEFTA je viši za 0,2% u odnosu na isti period 2015. godine i iznosio je 641,7 mln. eur. Suficit u robnoj razmeni iznosio je 1,95 mlrd. eur.

Godina	IZVOZ		UVOZ	
	Mln. USD	Mln. EUR	Mln. USD	Mln. EUR
2007.	3.027,3	2.210,7	1.561,2	1.140,1
2008.	3.932,8	2.693,0	1.875,4	1.284,2
2009.	2.955,7	2.122,8	1.290,4	926,8
2010.	3.203,1	2.421,8	1.443,4	1.091,3
2011.	3.564,8	2.564,4	1.696,4	1.220,3
2012.	3.246,1	2.528,5	1.513,9	1.179,2
2013.	3.499,1	2.634,2	1.229,9	925,9
2014.	3.301,8	2.492,1	950,7	717,5
2015.	2.917,3	2.630,3	774,0	697,8
I-XI 2015.	2.676,6	2.405,2	713,0	640,6
I-XI 2016.	2.882,2	2.588,7	714,2	641,7

IZVOZ I UVOZ SRBIJE U CEFTA

SLUČAJ MAKEDONIJE

- ▶ Makedonija je 2013. godine donela Uredbu o ograničenju uvoza pšenice i brašna (sa ciljem da uvoznici smanje uvoz pšenice i brašna i da se povećaju kupovine makedonske pšenice i brašna). Nakon primene ove nedozvoljene mere (nedozvoljena je jer se njome krši sporazum o slobodnoj trgovini) Srbija je mesečno izvozila dva, tri, a nekad i četiri puta manje pšenice nego kad je izvoz bio slobodan.
- ▶ Ova Uredba je regulisala (ograničavala) uvoz pšenice i brašna na sledeći način: za kilogram pšenice uvezene iz Srbije, makedonski uvoznik morao je da kupi 3kg domaće pšenice, a za kilogram uvezenog brašna iz Srbije morao je da kupi 4kg domaće pšenice (što im naravno zbog cena nije odgovaralo, pa su smanjivali svoj uvoz iz naše zemlje).
- ▶ Na inicijativu naše Vlade, CEFTA je od Makedonije tražila da povuče uredbu kojom se krši Sporazum o slobodnoj trgovini.

SLUČAJ ALBANIJE

- ▶ Albanija je septembra 2014. godine usvojila Zakon o lekovima i medicinskim sredstvima, čije odredbe diskriminišu samo proizvođače sa Balkana. Naime, kao uslov da bi se lek proizveden na Balkanu registrovao za promet u Albaniji, potrebno je da, pored registracije u domicilnoj državi, bude registrovan i u jednoj od zemalja EU (za ovo prilagođavanje novim zakonskim odredbama je dat veoma kratak rok od 6 meseci).
- ▶ Na ovaj način, Albanija je postavila barijere slobodnoj trgovini koje su u suprotnosti sa Sporazumom CEFTA 2006, sa Sporazumom o tehničkim preprekama u trgovini STO i ratifikovanim sporazumima Srbije i Albanije.

Kao ključna stavka Sporazuma CEFTA 2006 navodi se pravilo o dijagonalnoj kumulaciji porekla roba, što znači da je omogućeno kumuliranje porekla robe više zemalja u regionu - proizvod ili sirovina iz jedne CEFTA zemlje, doraden ili obrađen u drugoj CEFTA zemlji ima poreklo zemlje u kojoj je doraden ili obrađen (u bilateralnim sporazumima se primenjivala samo bilateralna kumulacija).

Sporazum predviđa kumulaciju porekla i izvan CEFTA-e, sa zemljama EU, EFTA I Turskom, uz sledeće uslove:

- ▶ da svaka od članica CEFTA-e 2006 ima potpisan sporazum sa EU, EFTA ili Turskom;
- ▶ - da je taj sporazum baziran na panevropskim pravilima;
- ▶ - da u okviru tog sporazuma postoji protokol koji dozvoljava takvu kumulaciju.
- ▶ Primena dijagonalne kumulacije porekla robe je značajna jer povećava izvozni i investicioni kapacitet regiona, rast njegove tehnološke opremljenosti i konkurentnosti a time i potreban nivo osposobljenosti proizvoda za plasman na tržište EU, kao i u globalnim okvirima.

- ▶ Kao problemi (prepreke, teškoće) koji usporavaju intenzivniju integraciju zemalja CEFTA 2006, obično se navode:
- ▶ - Necarinske barijere (definišu se kao mere i postupci država koje narušavaju slobodnu svetsku trgovinu, bilo da je ograničavaju ili „neprirodno“ stimulišu, štite domaću privredu od inostrane konkurencije, a čija primarna namera nije povećanje budžetskih prihoda) - ne mogu se do kraja regulisati zakonima, vrlo je teško utvrditi sve faktore koji otežavaju nesmetan protok robe, bilo da su ih zemlje namerno ili nenamerno uvele
- ▶ - Korupcija, uvozne dozvole, tranzitni troškovi, atipični sertifikati
- ▶ - Slabost institucija i nesprovođenje donetih zakona

CEFTA STRUKTURE

- ▶ CEFTA sporazum ima institucionalan okvir: Zajednički komitet, dva komiteta, četiri potkomiteta, sedam radnih grupa i stalni Sekretarijat u Briselu.
- ▶ Zajednički komitet - upravno telo CEFTA, koji je osnovan u skladu sa članom 40, ovog Sporazuma. Sastoji se od predstavnika Vlada svih potpisnica Sporazuma (ministarstva nadležna za trgovinu) i njegova funkcija je da nadgleda i upravlja primenu Sporazuma.
- ▶ Komitet kontakt tačaka osnovan je 2015. godine sa ciljem da pruži podršku nesmetanom funkcionisanju Sporazuma i sprovođenju odluka, zaključaka i preporuka Zajedničkog komiteta, kako između CEFTA potpisnica tako i sa svim zainteresovanim stranama.
- ▶ Komitet za olakšavanje trgovine bavi se pitanjima vezanim za olakšavanje regionalne trgovine u CEFTA u cilju smanjenja troškova prouzrokovanih neefikasnim procedurama carinjenja, istovremeno osiguravajući ispunjenost sve većih zahteva za bezbednošću i sigurnošću proizvoda u međunarodnim i regionalnim lancima snabdevanja.

- ▶ Potkomitet za necarinske mere ima zadatak da identifikuje necarinske prepreke, analizira ih i predlaže mere za njihovo otklanjanje. Komitetom predsedava CEFTA strana koja predsedava Zajedničkim komitetom. Formiran je 2015. godine kao naslednik Podkomiteta za tehničke barijere u trgovini i necarinske barijere.

POZITIVNI EFEKTI PRIMENE CEFTA SPORAZUMA

- ▶ Od sporazuma CEFTA 2006 se i pored prisutnih problema i teškoća u primeni, očekuju pozitivni efekti po razvoj zemalja u regionu. Oni se ogledaju kroz:
 1. Veću harmonizaciju trgovinskih odnosa u regionu, imajući u vidu da je mreža brojnih bilateralnih sporazuma zbog različitih šema značajno komplikovala međusobne trgovinske odnose, a samim tim i poslovanje preduzeća
 2. Poboljšanje mehanizma za rešavanje sporova do kojih može doći u toku primene Sporazuma, što je faktor veće sigurnosti liberalizacije trgovine u region
 3. Mogućnost primene dijagonalne kumulacije porekla robe (u trgovini između zemalja u regionu i u trgovini regiona sa EU)

4. Otvaranje novih oblasti razvoja međusobnih ekonomskih odnosa u pogledu liberalizacije trgovine uslugama, pitanja investicija, javnih nabavki, prava intelektualne svojine

5. Međusobni odnosi članica moraju se rukovoditi pravilima STO i EU - privredno sistemski ambijent Srbije ulazi u zonu prilagođavanja pravilima STO i EU, što predstavlja snažan faktor predvidljivosti i transparentnosti za strane partnere, za strane ulagače ali i za same privrednike (posebno kad se radi o malim i srednjim preduzećima koja su najosetljivija na deficite u sistemskom okviru i na slabost institucija)

- ▶ 1. Koji su osnovni ciljevi CEFTA 2006 Sporazuma?
- ▶ 2. Koji su problemi koji usporavaju integraciju zemalja CEFTA?
- ▶ 3. Uslovi za prijem u novu CEFTA-u propisani Zagrebačkom deklaracijom?